

06. 01. Český jazyk

Milí šestáci,

dnes máme středu, a to znamená, že máme před sebou hodinu literatury. Přečtěte si prosím následující text a odpovězte na otázky pod ním. Vše si zkontrolujeme na páteční online hodině.

*S přáním příjemné četby,
Barbora Frimmelová, TÚ*

Proč se v kostele sv. Václava zvoní poledne v 11 hodin

Za husitských válek patřila Olomouc k baštám, o něž se opíral císař Zikmund, zapřísáhlý odpůrce kalicha a nepřítel "božích bojovníků." Roku 1424 uzavřeli olomoučtí měšťané obranný spolek s městy Brnem, Jihlavou, Znojmem, Litovlí a Uničovem proto, aby snáze odolávali husitským nájezdům. Olomouc husité opravdu nikdy nedobylí, mimo jiné také proto, že zde vládl bohatý německý patriciát. Nové víře, třebaže se šířila i na Moravě i v okolí Olomouce, páni hlavního města markrabství nepřáli. V červnu roku 1432 přitáhl k Olomouci sám Prokop řečený Veliký nebo také Hofý. Tehdy měli Olomoučtí možnost poznat nepřemožitelnost husitských zbraní. Město bylo obklíčeno ze všech stran a nové a nové zástupy bojovníků sem přijížděly na bojových i fasuňkových vozech, aby je vítězství tentokrát neminulo. Olomoučané trnuli hrůzou, když vyslechli zprávy svých zvěďů, kteří se odvážili v noci z městských bran, o tom, kolik nepřátelského, dobře vyzbrojeného a pro boj za pravdu Páně nadšeného vojska leží pod hradbami. Prokop, mohutnou postavou převyšující ostatní hejtmany a nápadný hladač vyholenými tvářemi, vedl před hlavním útokem v časných ranních hodinách válečnou poradou. Byla pronášena různá mínění a dávány rozličné rady. Jeden návrh zněl: "Nač plýtvat životy? Vyčkejme, až obležené město, všeho dovozu zbavené, vyhladovělé, samo poprosí o mír a vzdá se." Názory se různily a navzájem si odporovaly. Prokop mlčky sledoval rozčilenou rozpravu, chladně uvažoval, odhadoval síly olomoucké posádky a pak rázně rozhodl: "Jaké průtahy? Ještě než v poledne zazní zvony, město buď bude v našich rukou, anebo odtud odtáhneme." Jasně a důrazně projevil zkušený vojevůdce svoji vůli. Netěšil se sice té dětinné lásce a oddanosti jako předtím Žižka, ale uplatňoval svoji převahu vždy velmi rozhodně a nesmlouvavě. To dobře věděla olomoucká městská rada od velmistra řádu německých rytířů z Vratislavi, jehož požádala o zprávu o akcích husitů ve Slezsku. "Co pan Prokop, kterýž s nimi jest, činí, toho i druzí musí býti poslušni," sděloval velmistr. Krátce nato zahlaholila polnice, zavířily bubny a válečná píseň se nesla oživlým ležením. Rozhoukaly se houfnice a tarasnice, jež metaly na olomoucké zdívo olověné i kamenné koule, hromadné výstřely z hákovnic a ručnic ohlušovaly obležené, sudlice, palcáty, cepy a meče pak měly dokonat zkázu města.

Nejzuřivěji se bojovalo pod svatováclavským návrším, kde se srázná skalní stěna zdála být nedobytnou. Obhájci města se drželi obdivuhodně, cítili však, že bitvu nezvládnou. Již několik hodin trval nerozhodný, ale důležitý zápas. Smolné věnce vrhané do města ztěžovaly odpor jeho obhájců. Na několika místech hořely střechy a dusivý dým se valil ulicemi a bránil v rozhledu. Toho využili cepníci a pokoušeli se k hradbám hákem připevnit žebříky z provazů. Střelci a práčata svou soustředěnou palbou znemožňovali olomouckým ozbrojencům vyhlédnout přes okraj hradeb. Ve srchovaném nebezpečí se mezi obhájci města objevil biskup Jan Železný, aby bojujícím dodal odvahy. Nebyl u lidí oblíben pro svou hrabivost, lařotu a jiné nectnosti. Tedy právě pro ty vlastnosti, proti kterým husité tak nemilosrdně bojovali, když žádali, aby přestala moc panstva a panování kněžstva. Zoufalství však semklo Olomoučany v jeden houf a ve chvíli nebezpečí v Janu Železnému neviděli nehodného pastýře. Jeho přítomnost a nebojácnost jakoby je vzpružila. "Kdybychom do poledne vydrželi, máme vyhráno," povzdechl si kdosi z posádky. "Jak to myslíš?" tázal se biskup. "Prokop prý prohlásil, že než hodina polední udeří, musí mít Olomouc v rukou nebo že s vojskem odtáhne." "A jak to víš?" ptal se nedočkavě biskup. "Několik málo husitů, které se nám podařilo zajmout, se nám pošklebuje, a těší se, že budou obědvat lépe než my." Biskup se hluboce zamyslel. Pojednou se jeho ustaraná, zasmušilá tvář vyjasnila, naklonil se k jednomu ze své družiny, něco mu potichu pošeptal, a pak se ubíral v místa nejlítějšího boje. V tom slyš! Do třeskotu zbraní a válečné vřavy zaznívá velebný zvuk zvonů od sv. Václava. Obě strany udiveně naslouchají. Nejvíce je překvapen Prokop Veliký, který zaujat bitvou, nesledoval, jak slunce pokročilo na obloze. Dal povel k ústupu. "Řekl jsem, nežli zvony oznámí poledne, musím být pánem města, jinak že dobývání zanechám. To platí, dané slovo nikdy neruším," pravil k nespokojeným hejtmanům, kteří se již viděli v dobytém městě. Brzy poté se rozjely husitské vozy směrem západním. Olomouc tedy byla zachráněna biskupovou lstí. Od té doby se na památku této události zvoní u sv. Václava poledne již v 11 hodin.

Co je na pověsti Proč se v kostele sv. Václava zvoní poledne v 11 hodin (ne)pravdivého? Pověst není pravdivá. V roce 1423 husité na Moravě slavili řadu válečných úspěchů, Olomouce však nikdy nedobylí. Dopolední zvonění v olomouckém kostele sv. Václava je v souladu s liturgickými zvyklostmi, které se od 13. století dodržovaly v různých zemích různě. Bývalo zvykem, že se nejen v biskupských, ale i kapitulních chrámech oznamovalo, že skončila první část kněžských modliteb, nazývaných modlitby breviáře. Podobná pověst se vztahuje k Brnu a týká se obležení města Švédy v roce 1645.

Otázky

1. O jaký literární druh se jedná? (Přehled literárních druhů najdete ve svém literárním sešitě.)
2. Jedná se o epický nebo lyrický žánr?
3. Jedná se o poezii nebo prózu?
4. Je děj skutečný?
5. Čeho se příběh týká?
6. Myslíte si, že má tento příběh autora, nebo jde o žánr lidové slovesnosti (nelze přímo určit autora, příběh se předával z generace na generaci)?
7. Jak se tento příběh liší od literárního žánru, o kterém jsme si povídali minule (POHÁDKA)? Co mají naopak společného?
8. Kde se nachází kostel sv. Václava, o kterém se v příběhu mluví?
9. Jaké poučení vyplývá z příběhu?
10. Z jakého období českých dějin pochází tento příběh? Co o ní víš?